

„A középiskolai nevelésben a humanisztikus tanfolyam (the grammar school curriculum) túlsúlyát a ‚School Certificate‘ fokozódó jelentősége biztosította“ — írja Dent. „Ezt a bizonyítványt egyetemi bizottságok előtt lefolyt vizsgálat alapján adják ki — folytatja —, amely vizsgálatot 16 év körüli, normálisan haladó középiskolai növendékek tesznek le. Eredetileg csupán arra szolgált, hogy tanúsítsa, hogy a növendék középiskolai műveltségének ‚általános‘ fokát kielégítően megszerezte; azonban, minthogy e vizsga letétele az egyetemi és főiskolai felvételt megkönnyítette és az üzleti világban is bizonyos előnyt jelentett birtokosainak, nélkülözhetetlen ütvéllé vált nem csupán az egyetemen és a hivatásokban, hanem mindenféle, kedvező előmenetellel biztató alkalmazásban is. Magától értetődő, hogy ennek a mohón vágyott bizonyítványnak az elnyerése minden középiskolás fiú és leány, s minden szülő minden egyebet háttérbe szorító célja lett, s ennek megfelelően a vizsga követelményei egyre inkább uralkodóvá váltak a középiskolai tanfolyam fölött. Minthogy pedig ezek elsősorban intellektuális és akadémiai jellegű követelmények voltak, a helyzet egyik szerencsétlen következménye az lett, hogy az utóbbi években az ország legkiválóbb ifjú elméinek igen nagy részét nevelése ‚a nadrágos pályák védett vizei‘ (the „landlocked lake of the black-coated occupations“) felé irányította, és elterelte azoktól a nagy termelő iparágaktól, amelyekre a brit nép anyagi boldogulása épül... Másik következménye az lett, hogy azok a gyermekek, akik más középfokú iskolában nevelkedtek és nem törekedtek a ‚School Certificate‘ után, ipso facto lényegileg el voltak zárva minden hivatástól és számos egyéb, nem pusztán rutint követelő állástól.“ (20—21. ll.) — Ami pedig a public schoolokat illeti, ezek „csupán a jómódúak gyermekei“ számára vannak korlátozva... Társadalmi képük nem képviseli a társadalom keresztmetszetét, csupán néhány vékony rétegét, amelyek szoros kapcsolatban vannak egymással. A public school közössége, különösen ha internátusba van elszigetelve, keveset vagy semmit sem lát a társadalom nagy tömegeinek életéből, s tagjai ebből a szempontból teljes tudatlanságban növekednek fel. S tudatlanságukat megpecsételi még csak az a tény, hogy a tantestület is úgyszólván teljesen ugyanazokból a társadalmi rétegekből választják. A public school növendékei, exkluzív környezetben nevelkedvén, amelyben a kényelmes élet feltételei mintegy maguktól értetődően vannak meg, képtelenek megérteni, hogy mit jelentenek ezek nélkül a feltételek nélkül indulni vagy azokat kemény munka és vállalkozás erőfeszítésével szerezni meg. Végül, nevelésük exkluzivitása és szélesebb köre miatt felnőtt életüket magasabb színvonalról kezdik, mint társaik, s a nélkül, hogy megértenék az alacsonyabb rétegeket, pályájuk és társadalmi életük során megrögzítik azt az exkluzivitást, amelyet nevelésük során sajátítottak el. Ez az ‚uralkodó‘ osztály súlyos hibája“.

A kritika által vázolt helyzetkép nagyjából hasonló, s a demokratikus szellem által követelt újjáépítés elvei is azonosak. Ennek az újjáépítésnek az alapjait Angliában az 1944. évi Education Act veti meg; ennek a törvénynek rövid ismeretetésével és várható eredményeinek felsorolásával fejezi be munkáját a szerző.

Faragó László.

EDUCATION IN BRITAIN YESTERDAY, TO-DAY, TO-MORROW BY FIFTEEN AUTHORS. Edited by R. A. Scott-James. London, 1945. Frederick Muller Ltd. 94 l.

Míg a magyar oktatásügy mind a legutóbbi időkig konvulziókban vajúdva, az állandóság jellegének teljes hiányával, mindig a hatalmon levő miniszter személyes ügyeként szeszélyesen kezelve, szinte megszámlálhatatlan változásokon, gyökeres „reform“-okon, egymással rendszeren szöges ellentétben álló változatokon ment keresztül, — addig az angol oktatásügy megfontolt lépésekkel haladva, mondhatnók a hagyományokat állandóan figyelembe véve fejlődött magas színvonalú közoktatásügyé, melyre büszkén tekint és hivatkozik az egész angol commonwealth.

Ennek a nagytekintélyű, világhírű köznevelési rendszernek 1945. évi állapotát tünteti fel az előttünk levő, immár 4-ik kiadásban, szokott angol ízléssel kiállított csinos könyvecske, számos képpel is illusztrálva. Tizenöt szerzőnek, férfinak és nőnek, mind jónévvű tanügyi embernek, egyetemi és intézeti professzoroknak, legkülönbözőbb iskolák igazgatóinak és tanárainak cikkeit közli e kötet szerkesztője, R. A. Scott-James, azzal a kettős céllal, hogy egyrészt a korszellem követelte esetleges reformok mai korszakában a fölmerülhető ellentétes vélemények közepette Anglia minden fia előtt világos legyen az angol oktatásügy multja és jelene, főleg mai helyzete és állapota, hogy annál tisztábban láthassa kiki a jövő feladatait,

másrészt a külföld, az angol élettől és intézményektől távol élők is aláposan megismerhessék az angol közoktatásügy életét, mult, jelen és jövő törekvéseit.

A cikkek mindegyike röviden bár, klasszikus tömörséggel, essay-szerűen, de mégis kitünően tárgyalja a maga témáját, úgyhogy kisebb terjedelme ellenére is gazdag anyagot ölel fel és tanulságot rejt magában.

Sir Fred Clarke-nak, a londoni egyetem nevelésügyi intézete igazgatójának ügyes, elmemozdító bevezetése után sorra kerülnek az angol elemi iskolák, az államilag segélyezett középiskolák, a híres angol „public school”-ok és a leányiskolák ismertetései, mind megfelelő szakemberek írásai. Különösen érdekesek az oxfordi és cambridgei egyetemek, e minden művelt európai ember szívéhez közelálló patinás intézmények békebeli és háborús állapotáról szóló cikkek, melyeket az újabb egyetemek ismertetése követ a southamptoni egyetem pedagógus-tanárának tollából. Külön tanulmány szól a skót iskolarendszerről, ismét más cikkek a technikai iskolákról, a tanárképzésről, a népművelésről, az ifjúsági szervezetekről, a kisdedovásról. Külön cikk foglalkozik az iskolai épületek és építkezések ügyével.

A kép, melyet az angol közoktatásügy állapotáról kapunk, teljes és világos. Az illusztrációk a szöveggel párhuzamban büszkén mutogatják az angol iskolák multját és jelenét. A hasznos kis könyvet serkentő példáival és tanulságaival melegen ajánljuk pedagógusainknak, a magyar iskola jövődjét előkészítő illetékes tényezőknél s a művelt érdeklődőknek is figyelmébe. Gyulai Ágost.

WOODHEAD, E. W.: *The Child in the Educational System*. London, é. n. The Gregg Publishing Co. Ltd. 171 l.

Szerzőnk, gondosan megvizsgálva a gyermek helyzetét az angol nevelés rendszerében, azoknak szánja könyvét, akik akár mint oktatók, akár mint diákok vagy a tanügyi közigazgatás emberei, érdeklődnek az angol nevelés iránt. Különösen az első és harmadik kategóriához tartozókra nézve gondolja rendkívül fontosnak az ebbe a körbe tartozó tárgyi ismereteket. A tanító személyzetre nézve azért fontos, hogy megismerje és jól átgondolja a gyermekkel szemben való kötelességeit és az idevágó tapasztalatokat, a tanügyi hatóságok tagjaira és a közigazgatás tisztviselőire nézve pedig azért, mert közvetlenül hasznukra válik a rendszer megismerése a gyermek jóléte és boldogulása érdekében.

Általános történeti bevezetés után teljes apparátussal megrajzolja és jellemzi az angol nevelés-rendszerét, előrebocsátva a történeti és szociális háttér ismertetését. Kifejti, hogy az Anglia népének nevelésére vonatkozó gondoskodás nem államférfiak és filozófusok valamely előre megalkotott elméletének vagy tervezgetésének terméke, hanem kísérletek, tapasztalatok, egyezkedések és megalkuvások, vallási vizsályok és hagyományos utakhoz való fokozatos alkalmazkodások eredménye, vagyis teljes mértékben empirikus jellegű. Szól azután szerzőnk a közoktatásügyi minisztérium (Board of Education) szerkezetéről és szerepéről, a helyi nevelésügyi hatóságokról (Local Education Authorities), példakép csinos térkép kíséretében bemutatva Warwickshire (Warwick-grófság) megyei tanügyi igazgatását, a törvényes hatóságokat és kötelességeiket. Magának az angol országos iskolarendszernek pompás grafikonja vezet be az első világháború után a Hadow-terv nyomán fejlődött új elemi iskolai oktatásnak ismertetését. Majd áttér az akadémiai típusú középiskolák jellemzésére mindkét nemre, fiúkra és leányokra vonatkozólag. A nagymultú public schoolok és grammar schoolok, és a magániskolák rövid rajza után egyéb magasabbrendű tanügyi intézmények, az egyetemek és műszaki főiskolák (műegyetemek) kerülnek sorra s a tárgyalat iskolák ifjúsága egészségügyének és ellátásának kérdései. Befejezésül a fogyatékos gyermekek iskoláját, a tompaelméjű és fejlődésükben elmaradt gyermekek gondozását és a gyermekvédelmet tárgyalja szerzőnk. Megállapítja a továbbiakban, hogy a vázolt nevelési rendszer bizonyára elég okot szolgáltat még a bírálatra, s maga is egész sor megjegyzést fűz a részletekhez. Minden bajon segíthet azonban — úgymond — az ifjú népség jólétére és boldogulására fordított jóakarát és figyelem. Azzal a reménységgel fejezi be az angol nevelés rendszerének ábrázolását, hogy a tökéletesedés e téren a közel jövőnek fejleménye lesz.

További fejtegetései során egy igen vegyes tartalmú fejezetben a mai gyermek kötelességeiről szól, főleg a normális gyermekéiről, s ezzel kapcsolatban a gyermeknek viszonyáról a társadalomhoz. Majd kifejti nézeteit a módszerről — itt válnak a szerző gondolatai magasabbrendűen pedagógiai érdekességűvé —, a szociális tanulmányokról és vallástanításról. Külön kis szakasz a szerző fejtegetései során a taní-